

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Naděždy Řehákové a soudkyň JUDr. Ivanky Havlíkové a Mgr. Ing. Silvie Svobodové ve věci

žalobce: **J. N. S.**, narozený X
místo pobytu neznámé
zastoupený Organizací pro pomoc uprchlíkům, z. s., IČO 45768676
se sídlem Kovářská 939/4, 190 00 Praha 9

proti

žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, IČO 00007064
se sídlem Nad Štolou 3, 170 34 Praha 7

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 31. 8. 2020, č. j. MV-93242-42/OAM-2018

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Předmět řízení

1. Žalobce se podanou žalobou domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 31. 8. 2020, č. j. MV-93242-42/OAM-2018, kterým žalovaný rozhodl o žádosti žalobce ze dne 22. 2. 2018 o určení statusu osoby bez státní příslušnosti tak, že žalobce není osobou bez státní příslušnosti ve smyslu Úmluvy o právní postavení osob bez státní příslušnosti a jeho žádost zamítl.

Shodu s prvopisem potvrzuje V. B.

2. Městský soud v Praze o žalobě rozhodl nejprve usnesením ze dne 31. 8. 2022, č. j. 9 A 115/2020-29, kterým původně podanou žalobu jako opožděnou odmítl. Poté, kdy Nejvyšší správní soud ke kasační stížnosti žalobce rozhodl rozsudkem ze dne 31. 5. 2023, č. j. 4 Azs 253/2022-48, kterým usnesení Městského soudu v Praze zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení s názorem, že žalobu nelze považovat za opožděnou ve smyslu právní úpravy dané zákonem o azylu, byla žaloba podrobena věcnému projednání městským soudem.

II. Rozhodnutí žalovaného (napadené rozhodnutí)

3. Žalovaný při posouzení žádosti žalobce vycházel z řady zjištění, která čerpal jak ze žádosti žalobce, tak z pohovoru se žalobcem, z odpovědi jeho právního zástupce na výzvu k součinnosti a ze spisových materiálů ve věci mezinárodní ochrany v řízeních, která byla vedena se žalobcem v minulosti a dále i ze spisů a rozhodnutí Policie České republiky ve věci zajištění žalobce a ve věci jeho správního vyhoštění.
4. Bylo zjištěno, že se žalobce narodil v roce 1969 v Angolské republice, kde žil do roku 1986. V té době neměl žádné potíže se svým státním občanstvím a v roce 1986 legálně vycestoval do Československa. Zde žil po dobu více jak 30 let, kdy z důvodu manželství se státní příslušnicí České republiky byl držitelem oprávnění k trvalému pobytu, a to až do ukončení manželství.
5. Z výpovědi žalobce v průběhu řízení vyplynulo, že je otcem dítěte, který je rovněž státním občanem České republiky a že následně pobýval na území České republiky na vízum pro strpění. To mu však nebylo prodlouženo. Žalobce přišel o platný cestovní doklad a nebyl schopen prokázat svou státní příslušnost k Angolské republice, ani si vyřídit pobytové oprávnění v České republice nebo z území České republiky vycestovat. Uvedl, že několik let žádal neúspěšně o vydání cestovního dokumentu. Za tímto účelem mu byl prodlužován výjezdní příkaz a bylo mu uděleno vízum pro strpění. Dále byl zajištěn cizineckou policií za účelem realizace správního vyhoštění, přičemž zajištění bylo třikrát prodlouženo, o trvalý pobyt zřejmě přišel v roce 2004, když se rozvedl s občankou České republiky. Žádal také o cestovní doklad, který nezískal, neměl pas a nemohl vycestovat a celé to skončilo vyhoštěním. Na dokladech jeho předchozích pobytových oprávnění měl žadatel vždy uveden jako státní příslušnost Angolu, což uváděl i v žádosti o udělení mezinárodní ochrany a ve všech žádostech předchozích, nicméně Angolská ambasáda, která má sídlo v Berlíně mu odmítla vydat cestovní pas a rovněž tak Česká republika. Z důvodu dlouhodobého pobytu na území České republiky a od doby, kdy mu vypršela platnost cestovního pasu, někdy v roce 2004 lze o jeho osobě mluvit jako o osobě bez státní příslušnosti. Uváděl, že zastupitelský úřad Angoly v Berlíně kontaktoval, avšak nemá žádný dokument vydaný Angolskou republikou, kde by byly uvedeny jeho osobní údaje ani neví, kdo je z jeho příbuzných či známých na živu. Uvedl pouze, že v Angole žije jeho sestra. K dotazu, zda by byl ochoten jet v doprovodu zástupce správního orgánu České republiky do Berlína na Angolskou ambasádu uvedl, že z České republiky nechce, neboť pokud mu tam dají pas, tak jej Česká republika vyhostí. S návštěvou zastupitelského úřadu Angoly v Německu nesouhlasil, protože nehodlal vycestovat z České republiky, nechce do Angoly a chce zůstat v České republice z humanitárního důvodu. S Angolou už nemá žádné vazby a na území České republiky si osvojil demokratické principy. Usiluje tedy o příslušné doklady vydané Českou republikou.

Shodu s prvopisem potvrzuje V. B.

6. Žalovaný vycházel z toho, že žalobce na podporu svých tvrzení jak v žádosti, tak v pohovoru nedoložil žádné doklady, dokumenty či jiné materiály, přičemž zástupkyně žalobce vyslovila domněnku, že žadatel je bez státní příslušnosti, protože Policie ČR se žalobce snažila vyhostit, když byl zajištěn a opakovaně kontaktovala ambasádu i prostřednictvím Velvyslanectví České republiky v Berlíně, avšak bez úspěchu. To zástupkyně dokládala čtyřmi potvrzeními o kontaktování Velvyslanectví Angolské republiky v Berlíně ze strany SÚZ, a IOM. Jelikož Angola není kontaktní, tak se domnívá, že žalobce je osobou bez státní příslušnosti.
7. Na podporu tvrzení žalobce doložil do spisového materiálu zprávu o průběhu pobytu na území ČR vydanou Poradnou pro integraci z 24. 3. 2011, dopis Velvyslanectví České republiky v Berlíně ze dne 20. 4. 2018, vyjádření Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) ze dne 23. 11. 2016 a 10. 5. 2018, potvrzení zprávy uprchlických zařízení o kontaktování Velvyslanectví Angoly v Berlíně z 22. 1. 2018.
8. Žalovaný dále v rozhodnutí uvedl úkony k součinnosti s právním zástupcem žalobce, jejichž obsahem byla snaha zjistit a získat jakékoli doklady či důkazy o totožnosti žalobce a o kontaktu na Velvyslanectví Angoly v Berlíně, přičemž nebyly zjištěny žádné jiné dokumenty než ty, které žalobce předložil správnímu orgánu již v průběhu pohovoru. Rovněž k výzvě správního orgánu dle ustanovení § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu žalobce prostřednictvím svého právního zástupce při seznámení s podklady řízení uvedl, že v tuto chvíli nenavrhuje doplnění podkladů pro rozhodnutí a vyjádří se následně. V následném písemném vyjádření ze dne 22. 1. 2020 pak žadatel sdělil, že nemá za to, že byly shromážděny všechny podklady nezbytné k rozhodnutí, protože z uvedených podkladů nevyplývá, zda žadatel je nebo není osobou bez státní příslušnosti. Dle žalobce se ve spise nacházely pouze podání a důkazy dodané zástupcem žalobce a dokumenty týkající se řízení ve věci mezinárodní ochrany. Žalobce uvedl, že je povinností správního orgánu, aby zjistil stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a dle jeho názoru správní orgán z vlastní iniciativy nepodnikl žádný krok a ani ničím nedoplnil své dokazování. Žalobce vyjádřil, že pokud nebylo od podání žádosti postaveno na jisto, zda žadatel je či není občanem Angolské republiky, pak by mělo být dle jeho názoru užito pravidlo v pochybnosti ve prospěch žadatele v souladu s principy rozhodování o žádostech ve věci mezinárodní ochrany. Jestliže Angolské zastupitelství s žalobcem nespolupracuje a neposkytuje svému občanovi asistenci a ochranu, pak je žalobce de facto osobou bez státní příslušnosti a nemůže to jít k jeho tíži.
9. Žalovaný na základě uvedených vyjádření a stanovisek žalobce a dokladů, které v řízení shromáždil, zhodnotil, že bylo prokázáno, že žalobce se narodil v Angole, jeho rodiče byli státními příslušníky Angoly, od narození měl angolskou státní příslušnost a rovněž při pobytu v České republice uváděl ve všech řízeních, která s ním byla vedena angolskou státní příslušností. Tvrzení, že by měl být osobou bez státní příslušnosti poprvé začal tvrdit až v jím podané žádosti o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti ze dne 22. 2. 2018.
10. Žalovaný posoudil, že žalobce ani jeho právní zástupce neuvedli jediný konkrétní důvod, proč by žalobce měl ztratit státní příslušnost Angolské republiky, když pouhý fakt, že mu uplynula platnost jeho cestovního dokladu a zastupitelský úřad mu delší dobu nevydal doklad nový za takovou skutečnost považovat nelze. Žalobce netvrdil, že mu bylo ze strany Angolského zastupitelského úřadu odmítnuto vydání dokladu. Pouze hovořil o tom, že o

Shodu s prvopisem potvrzuje V. B.

vydání jeho cestovního dokladu je třeba rozhodnout příslušnými úřady v Angole. Nebylo mu ani tvrzeno, že by státní příslušnost Angoly během svého pobytu v České republice ztratil. Veškeré dokumenty, které v rámci řízení doložil, pochází pouze od organizací, které se snažili jeho osobu ztotožnit během jeho pobytu v zařízeních pro zajištění cizinců nebo v rámci řízení o jeho správním vyhoštění. Ani žalobce a jeho právní zástupce nedoložili písemnou či e-mailovou komunikaci, nedoložili z jejich strany kontakt na zastupitelský úřad Angoly v Berlíně a dokladována byla toliko absence komunikace zastupitelského úřadu s jednotlivými složkami, které vydaly potvrzení v reakci na snahu tuzemských orgánů o jeho nucené vycestování. Žalovaný také vycházel z vlastního vyjádření žalobce, že v Angole žije minimálně jeho sestra, která s ním byla v kontaktu, neboť mu oznámila smrt jejich otce, ale bez jakéhokoli vysvětlení odmítl možnost, že by mu jeho sestra mohla zaslat ze země původu např. fotokopie jeho předchozích dokumentů. Oproti tomu opakovaně tvrdil, že veškeré doklady mu byly v České republice ukradeny a nemůže jiné poskytnout.

11. K vyjádření žalobce, že je to správní orgán, který by měl vejít v komunikaci s angolskými úřady a zjistit najisto, jaká je státní příslušnost žalobce, žalovaný uvedl, že jednak to není jeho povinností vcházet v kontakt s Angolskou ambasádou jménem žalobce a zjišťovat za něj skutečnosti ohledně státní příslušnosti, jednak jeho právní zástupce, kterou je Organizace pro pomoc uprchlíkům mohla vstoupit do kontaktu se zastupitelským úřadem Angoly, přičemž nemohlo být pominuto, že žalobce opakovaně uváděl, že i kdyby mu správní orgán zajistil cestovní doklad Angoly, nechce z České republiky vycestovat a aktivně se nijak nesnažil zajistit a učinit další kroky ve vztahu k zastupitelskému úřadu Angoly v Berlíně.
12. Žalovaný na to doplnil svá zjištění o poměry v Angolské republice s tím, že od roku 1975 tato země neprošla územním dělením či změnami ve státním uspořádání, které by měly dopad na státní občanství příslušníků Angoly. Poukázal na Úmluvu o právním postavení osoby státní příslušnosti s tím, že tato úmluva za osobu bez státní příslušnosti označuje osobu, kterou žádný stát podle svých právních předpisů nepovažuje za svého občana a nic takového však v dané věci prokázáno nebylo. Rovněž pokud jde o opakované poukazování zástupce žalobce na dodržení zásady „v pochybnostech ve prospěch“ žalovaný dodal, že nemá pochybnosti o státní příslušnosti žalobce, a proto tuto zásadu neměl důvod aplikovat. Ze strany žalobce nebyla doložena jediná skutečnost, která by svědčila o ztrátě jeho angolského občanství.
13. Na základě uvedeného měl žalovaný za to, že žalobce prokazatelně není osobou bez státní příslušnosti ve smyslu Úmluvy o právním postavení osoby státní příslušnosti a jeho žádost o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti proto zamítl.

III. Žaloba

14. Žalobce v podané žalobě nejprve uvedl, že dne 22. 2. 2018 podal žádost přiznání statusu podle Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti dle § 8 písm. d) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Protože jeho žádosti nebylo vyhověno, napadl rozhodnutí v celém rozsahu výroku.
15. V žalobě uplatnil tvrzení, že žalovaný svým rozhodnutím porušil ust. § 2 odst. 1, § 3, § 50 odst. 2, 3 a 4, § 52 a § 68 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu a současně namítal i porušení Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti z roku 1954.

Shodu s prvopisem potvrzuje V. B.

16. Ke své osobní situaci uvedl, že se narodil v Angolské republice a do České republiky přicestoval v roce 1986 na studijní vízum. V minulosti měl trvalý pobyt, ale o ten z důvodu rozvodu se státní příslušníci České republiky přišel. V České republice má také dospělého syna. Mezitím v Angole vypukla občanská válka a on zde následně několikrát žádal o mezinárodní ochranu. Ta mu však několikrát nebyla udělena, a protože z důvodu ztráty svého pasu nemohl vycestovat, bylo rozhodnuto o jeho správním vyhoštění. Po skončení občanské války v Angole (v roce 2002) z důvodu svého postavení jako žadatele o azyl nemohl státní orgány své země v té době kontaktovat. Následně, od rozhodnutí o správním vyhoštění se snažil opakovaně kontaktovat zastupitelský úřad Angoly v Německu, a to i prostřednictvím Mezinárodní organizace pro migraci (IOM). Žalobce byl několikrát zajištěn za účelem správního vyhoštění do Angoly, avšak nikdy nebylo možné ověřit jeho totožnost a žalobce vyhostit. Angolská republika mu odmítá vydat pas. Zastupitelský úřad České republiky se několikrát pokoušel o navázání kontaktu se zastupitelským úřadem Angoly v Berlíně a vyžádal si ověření, zda žadatel je či není občanem Angoly. V posledním řízení o vyhoštění Velvyslanectví České republiky v Berlíně ve sdělení ze dne 20. 4. 2018 informuje Ředitelství služby cizinecké policie, že český zastupitelský úřad již několikrát kontaktoval zastupitelský úřad Angoly, avšak neobdrželi žádnou konkrétní informaci ohledně identifikace a vydání náhradního cestovního dokladu žalobci.
17. Na základě těchto skutečností, žalobce nabytí dojmu, že se stal osobou bez státní příslušnosti, tedy že ho žádný stát na světě nepovažuje za svého občana.
18. K řízení o určení statusu osoby bez státní příslušnosti žalobce poukázal na právní rámec daný Úmluvou o právním postavení osob bez státní příslušnosti z roku 1954, jejímž základním účelem je povinnost států zavést účinný postup pro určení osob bez státní příslušnosti nacházejících se na jejich území. Následně z ní vyplývá i povinnost státu těmto osobám poskytnout asistenci a pomoc (článek 25). V roce 2015 bylo novelou zákona o azylu vloženo ustanovení 8 písm. d) zákona o azylu, které stanoví, že Ministerstvo vnitra je příslušným správním orgánem k posouzení žádosti o určení tohoto statusu. V zákoně však chybí jakákoli další právní úprava těchto řízení. Podle důvodové zprávy k novele zákona o azylu č. 314/2015 Sb., jímž byl § 8 písm. d) vložen do zákona o azylu se na tato řízení použijí mechanismy řízení ve věci mezinárodní ochrany. V poslední době také judikatura Nejvyššího správního soudu (č.j. 4 Azs 365/2018 ze dne 12. 3. 2019) upravila toto řízení, kdy stanovila, že se k žádostem o tento status má přistupovat analogicky podle zákona o azylu, co se týče lhůt k vydání rozhodnutí a dalších práv během řízení o žádosti.
19. Podle žalobce úkolem správního orgánu v daném řízení je postavit na jisto, zda je žadatel o status osoby bez státní příslušnosti skutečně tzv. *stateless*, tedy zda jej žádný stát nepovažuje za svého občana, či nikoliv. Přitom povinností správního orgánu je zjistit stav věci způsobem, o němž nejsou žádné důvodné pochybnosti na základě vyhodnocení nashromážděných podkladů pro vydání rozhodnutí. K výsledku rozhodnutí pak dochází na základě analogického využití zákona o azylu se subsidiárním využitím správního řádu (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 4 Azs 365/2018-75 ze dne 12. 3. 2019).
20. V řízení o udělení mezinárodní ochrany je důkazní břemeno rozloženo mezi žadatele a správní orgán, přičemž na osobě žadatele leží především břemeno tvrzení. Jeho úkolem je tak bez vnitřních rozporů tvrdit dané skutečnosti, které následně správní orgán ověřuje například získáním relevantních informací o zemi původu či dalšími podklady. Správní

Shodu s prvopisem potvrzuje V. B.

orgán však sám z vlastní iniciativy nepodnikl žádný krok, ani ničím nedoplnil své dokazování tak, aby zjistil stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Jediným úkonem od podání žádosti žalobce byl pohovor se žadatelem provedený dne 28. 3. 2019 a dále pak výzva k součinnosti ze dne 27. 11. 2019, na kterou žadatel řádně odpověděl. V obou případech důkazní břemeno stálo na samotném žadateli a správní orgán nezjišťoval žádné skutečnosti, aby žadatelova tvrzení potvrdil či vyvrátil. Přitom správní orgán má jistě více pravomocí a prostředků, aby se zkontaktoval se zastupitelským úřadem Angoly oproti účastníkovi řízení, který se ani nemůže na zastupitelství dostavit, jelikož se tento úřad nachází v Berlíně. Během řízení o určení statusu byl žalobce také na několik týdnů v zajištění, tudíž mohl kontaktovat ambasádu toliko telefonicky či prostřednictvím mezinárodní organizace (jako IOM), která se pokusila ambasádu jeho jménem kontaktovat, avšak bez odezvy.

21. Správní orgán tedy nesplnil pravidlo sdíleného důkazního břemene. Dle žalobce nepostačovalo tvrzení, že od prohlášení nezávislosti neprošla Angola žádným územním dělením či změnami ve státním uspořádání, a tudíž správní orgán neshledal pochybnosti o jeho státní příslušnosti.
22. Správní orgán si nevyhledal relevantní zákony o občanství či jiné zprávy o zemi původu, které by mohly potvrdit či vyvrátit, že je skutečně žalobce osobou bez státní příslušnosti či nikoli. Správní orgán tak povinnosti sdíleného důkazního břemene nedostal. K tíži žalobce nemůže jít skutečnost, že se mu nepodařilo vejít do kontaktu s Angolskou ambasádou v Berlíně a ověřit totožnost žalobce.
23. Jestliže angolské zastupitelství se žadatelem ani se správním orgánem (Ministerstvem vnitra nebo Zastupitelským úřadem ČR v Berlíně) nespolečně pracuje a neposkytuje svému občanovi asistenci a ochranu, pak je zde přiměřená pravděpodobnost, že je žadatel osobou bez státní příslušnosti. Žalobce oproti tomu dokládal zprávy z IOM o komunikaci žalobce s honorárním konzulátem Angoly v ČR a zprávu Českého zastupitelského úřadu v Berlíně. Více důkazů si nemohl obstarat. To, že v předchozích řízeních o udělení mezinárodní ochrany tvrdil, že je státním příslušníkem Angoly, zde není relevantní, jelikož v tomto řízení nejde o to, jestli se žalobce cítí být příslušníkem Angoly, ale jestli ho tento stát za svého státního příslušníka považuje.
24. Žalobce se dále dovolával pravidla „v pochybnosti ve prospěch“ K tomu odkázal na příručku UNHCR o ochraně osob bez státní příslušnosti z roku 2014, která je jediným dokumentem představujícím praktické otázky určování statusu osoby bez státní příslušnosti, státy mají v rámci řízení o určení tohoto statusu podle Úmluvy postupovat s ohledem na principy v řízení o určení statusu uprchlíka. V uvedené souvislosti žalobce citoval z rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 4 Azs 169/2006-47 ze dne 12. března 2007, že je povinností správního orgánu, aby v pochybnostech shromáždil všechny dostupné důkazy, které věrohodnost výpovědi žadatele o azyl vyvracejí či zpochybňují. Poukázal také na rozsudek téhož soudu sp. zn. 4 Azs 103/2007 a potažmo na další rozsudek č.j. 6 Azs 50/2003, z něhož citoval, podle nichž je specifikem azylového řízení zásada, že při splnění daných podmínek se uplatňuje pravidlo „případě pochybností ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu“.
25. Žalobce má za to, že ve smyslu rozsudku Nejvyššího správního soudu č.j. 4 Azs 365/2018-75 by měl správní orgán v situaci důkazní nouze zohlednit posuzované skutečnosti a pokud

Shodu s prvopisem potvrzuje V. B.

není na jisto postaveno, že žalobce je či není občanem Angolské republiky, pak by mělo být užito pravidlo v pochybnosti ve prospěch žadatele, v souladu s principy rozhodování o žádostech ve věci mezinárodní ochrany. Poukázal také na pozitivní rozhodnutí ve věci státní příslušnosti u jiného cizince č.j. MV-147991-12/OAM-2019 ze dne 28. 8. 2020, zde správní orgán uvedl, že nebylo možné vyloučit, že je osobou bez státní příslušnosti, i když mu taktéž vyčítá, že nepodnikl žádné kroky k doložení, že opravdu osobou bez státní příslušnosti je. Žadatel v tomto případě byl sice narozen na území bývalého SSSR, avšak i tak zde nebylo postaveno najisto, že je osobou bez státní příslušnosti. Žalobce uvedl, že žalovaný správní orgán neprokázal opak a v situaci důkazní nouze je nutno postupovat tak, že se žádosti žadatele vyhovuje.

26. Z uvedených důvodů žalobce navrhl, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

IV. Vyjádření žalovaného

27. Žalovaný správní orgán nesouhlasil s obsahem žalobních námitek, neboť při rozhodování vzal v úvahu žalobcem tvrzené skutečnosti a shromáždil k nim adekvátní a aktuální informace o situaci v zemi jeho státní příslušnosti. V průběhu správního řízení žalovaný postupoval v souladu s právními normami, jimiž je pro případ správního řízení ve věci rozhodování o žádosti o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti vázán. Důvody k přiznání tohoto statusu v případě žalobce shledány nebyly. Žalovaný správní orgán postupoval s respektem nejen k zákonným normám, ale rovněž k žalobcem zmiňované příručce UNHCR. V této souvislosti má žalovaný za zásadní, že je to žalobce, kdo svým postojem zřetelně demonstroval evidentní nezáměr na řádném zjištění stavu věci a usiluje o vyvolání stavu důkazní nouze. Správní orgán však neshledal důvod k pochybnostem o žalobcově státní příslušnosti, kterou žalobce sám v minulosti opakovaně deklaroval v rámci proběhnuvších řízení o jím podaných žádostech o mezinárodní ochranu. Správní orgán poskytnul žalobci dostatečný prostor k předložení důkazů nasvědčujících tomu, že je osobou bez státní příslušnosti. Materiály doložené žalující stranou však takový důkazní potenciál nevykazují. Žalobce se domnívá, že státní příslušnost Angoly pozbyl od doby, kdy vypršela platnost jeho cestovního pasu, a nebyl schopen doložit, že by sám osobně iniciativně usiloval o získání dokumentů dokládajících jeho angolské občanství. Pokud by snad doposud neúspěšná iniciativa jiných subjektů v této věci navozovala dojem o marné snaze žalobce dosáhnout řešení této situace ve spolupráci s příslušným zastupitelským úřadem, obsah s ním realizovaného pohovoru jednoznačně dokládá jeho nevůli doklad o své angolské státní příslušnosti získat. Výslovně odmítl podílet se osobně na postupu vedoucím k jeho získání. Z jeho sdělení vyplývá, že důvodem tohoto postoje je snaha oddálit návrat do země původu, kam se nechce vrátit. Dovolává-li se však zásad, jichž by se měl správní orgán v řízení iniciovaném jeho žádostí držet, je dle žalovaného na místě žalobci připomenout, že i žalobce byl poučen o povinnosti poskytovat ministerstvu vnitra v průběhu správního řízení nezbytnou součinnost a uvádět pravdivé a úplné informace nezbytné pro zjištění stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Odmítavý postoj žalobce k návštěvě zastupitelského úřadu Angoly v Berlíně za asistence pracovníků žalovaného bez přijatelného vysvětlení však o vůli žalobce k součinnosti nesvědčí. Obdobně negativní postoj bez bližšího zdůvodnění žalobce zaujal i k namítané možnosti pokusit se získat potřebné podklady prostřednictvím své sestry žijící v Angole, s níž je v kontaktu. Správní orgán shrnul, že žadatel do ČR přicestoval z Angoly jako její státní příslušník, jak on sám uvedl, a nepředložil důvod, který

by mohl vést k domněnce o ztrátě tohoto občanství. Skutečnost, že jeho cestovní doklad v době jeho nepřítomnosti ve vlasti pozbyl platnosti a dosud mu nebyl vydán nový, k takovému závěru nepostačuje. Žalovaný poukázal na absenci osobní iniciativy žalobce či jeho zástupce v této věci, kteří se omezili na pouhé dokládání iniciativy jiných. Z dokladů shromážděných v průběhu správního řízení ani z vyjádření žalobce a jeho zástupce nicméně nelze dovodit existenci pochybností o žalobcově státní příslušnosti. Správní orgán nemá pochyby o státní příslušnosti žalobce, nebyla zjištěna okolnost svědčící o ztrátě jeho angolské státní příslušnosti.

28. Žalovaný má za to, že zjistil stav věci řádně, odmítl, že by žalobce byl v důsledku postupu žalovaného zkrácen na svých právech a poukázal na účelové jednání žalobce, usilujícího o legalizaci pobytu v České republice.
29. Z uvedených důvodů žalovaný navrhl, aby soud podanou žalobu zamítl.

V. Posouzení věci Městským soudem v Praze

30. Městský soud v Praze přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které předcházelo jeho vydání, podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen s.ř.s.) v mezích žalobních bodů, vycházejí ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době vydání napadeného rozhodnutí (§ 75 odst. 1 s.ř.s.). Rozhodl bez nařízení jednání v souladu s ust. § 51 s.ř.s., neboť účastníci řízení k výzvě soudu souhlasili s projednáním věci bez nařízení ústního jednání.
31. Žaloba není důvodná.
32. Podstatou věcného sporu mezi účastníky řízení v nyní posuzované věci je otázka, zda byly v poměrech žalobce dostatečně zjištěny takové skutkové okolnosti, které by vedly k přiznání statusu žalobce jako osoby bez státní příslušnosti dle platných právních předpisů.
33. Soud vycházel z následující právní úpravy dopadající na rozhodování o určení statusu osoby bez státní příslušnosti.
34. Podle § 8 písm. d) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, Ministerstvo vnitra rozhoduje o žádostech podaných podle Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti.
35. Jde o specifické řízení, které nemá vlastní procesní úpravu ve zvláštním předpise. Soudní judikaturou správních soudů bylo vysloveno, že v řízení o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti je třeba postupovat podle zákona o azylu, když i sám zákonodárce v důvodové zprávě k zákonu č. 314/2015 Sb., který zakotvil § 8 písm. d) zákona o azylu, upozornil na skutečnost, že pro žádosti o určení statusu osoby bez státní příslušnosti není vhodné z důvodu jejich malého množství vytvářet speciální řízení, a že se proto pro rozhodování o takovýchto žádostech „použije mechanismů řízení ve věci mezinárodní ochrany.“ (srov např. rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 7 Azs 488/2018-53). Lze tedy očekávat a vycházet z toho, že by správní orgán rozhodující o žádosti o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti měl přistupovat k žadatelům o status osoby bez státní příslušnosti rovnocenně jako k žadatelům o azyl, tj. přihlížet k pravidlům stanoveným zákonem o azylu. Ostatně Nejvyšší správní soud i v rozsudku ze dne 31. 5. 2023, č.j. 4 Azs 253/2022-48 vyslovil, že pro toto řízení se použijí mechanismy řízení v věcech mezinárodní ochrany, a to včetně

Shodu s prvopisem potvrzuje V. B.

vyloučení některých ustanovení správního řádu, jak předpokládá § 9 zákon o azylu, základem je nicméně použití správního řádu jako obecného předpisu pro správní řízení.

36. Specifické aspekty postavení osoby bez státní příslušnosti lze, po přiznání tohoto statusu, pak nalézt v právní úpravě čl. 25 Úmluvy, který zakotvuje pomoc správních orgánů *při výkonu práv osoby bez státní příslušnosti* včetně vydání dokladů a osvědčení.
37. Aby mohl správní orgán rozhodnout, zda lze žadateli přiznat status osoby bez státní příslušnosti s důsledky výkonu práv tomuto statusu odpovídajícími, je třeba vycházet z toho, jakou osobu právní úprava za osobu bez státní příslušnosti označuje a za jakých podmínek.
38. Podle čl. 1 Úmluvy, bodu 1. označeném jako Definice výrazu „osoba bez státní příslušnosti“ platí, že pro účely této úmluvy výraz „osoba bez státní příslušnosti“ označuje osobu, kterou žádný stát podle svých právních předpisů nepovažuje za svého občana
39. V souzené věci v individuálních poměrech žalobce, bylo prioritní posoudit, zda žalobci svědčí podmínky definice osoby bez státní příslušnosti dle Úmluvy, tj., zda žádný stát (zde *Angolská republika*) žalobce nepovažuje *podle svých právních předpisů* za svého občana.
40. Z pohovoru se žalobcem ze dne 28. 3. 2019, jakož i z dalších shromážděných podkladů řízení, které byly ke sporné otázce dostupné, nebylo na jisto ze strany žalobce prokázáno, ani žalovaným zjištěno, že by žalobce nebyl angolské státní příslušnosti, resp. že by tuto příslušnost, nabytou narozením, během legálního i nelegálního pobytu v České republice podle právních předpisů Angolské republiky pozbyl, když nebylo zjištěno, že by důvodem pro přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti byla dle českých, ale i angolských právních předpisů byla délka (jakéhokoli) pobytu v České republice nebo ztráta cestovního pasu.
41. Předně, a to i ve smyslu procesních pravidel zákona o azylu a analogické aplikace i na rozhodování v tomto řízení, bylo nejprve na žalobci, aby, pokud se ocitl bez jakéhokoli dokladu a proto, že v minulosti uváděl své angolské státní občanství, přispěl svou výpovědí, případně dalšími možnými důkazy ke zjištění, že mu nelze přičíst státní příslušnost žádného státu, avšak zejména, aby přispěl také svou součinností ke zjištění, zda jej Angola jako země jeho narození a původního pobytu a státního občanství již za svého občana nepovažuje a z jakých *právních* důvodů.
42. Z tvrzení žalobce, předloženého spisového materiálu a dokladů datujících se od r. 2004 (viz pohovor se žalobcem ze dne 10. 8. 2004 k žádosti o udělení azylu), z evidenční karty žadatele o azyl, z podkladů (rozhodnutí) dokumentujících vedení řízení ve věci mezinárodní ochrany, zajištění žalobce pro účely správního vyhoštění vyplývá, že žalobce uváděl své narození dne 21. 12. 1969 v Angole, národnost angolskou. Rovněž jeho původní osobní a rodinné poměry (studium, uzavření manželství s českou občankou) svědčí o tom, že žalobce po příchodu do České republiky nebyl osobou bez státní příslušnosti. Soud nespornuje skutečnost, že žalobce pobýval na území České republiky po dlouhou dobu cca 25 let, že uplatňoval ztrátu osobních dokladů. Tyto důvody jej zřejmě vedly k žádosti o přiznání osoby bez státní příslušnosti poté, kdy nebyl úspěšný se svými žádostmi o azyl.
43. Nelze nevnímat, že žádost žalobce o přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti byla podána žalobcem až v důsledku jiných událostí v poměrech jeho soukromého života, kdy

Shodu s prvopisem potvrzuje V. B.

nejprve pobýval na území České republiky jako student, poté jako manžel občanky České republiky na trvalý pobyt a následně po pozbytí pobytového oprávnění, jehož důvody blížeji nespecifikuje a dovozuje jej ze ztráty bydliště, na vízum pro strpění. Uvedené nenásvědčuje tomu, že by žalobce pozbyl státní příslušnost Angoly. Žalobce se prokazatelně snažil získat pobyt v České republice prostřednictvím azylového řízení, v němž také uváděl, že je státním příslušníkem Angoly. V jakém okamžiku tedy svou státní příslušnost pozbyl dle právních předpisů Angoly, neuvedl a toto pozbytí nelze dovodit ani ze skutečnosti, že k dotazům příslušných institucí adresovaných Velvyslanectví Angolské republiky v Berlíně, nebyla z této strany učiněna potřebná reakce. Z odpovědi na dožádání Velvyslanectví České republiky v Berlíně ze dne 20. 4. 2018 ve věci dožádání Policie ČR k získání cestovního dokladu pro žalobce, se uvádí, že Velvyslanectví České republiky neobdrželo na své dotazy od zastupitelského úřadu Angoly žádné konkrétní informace, angolská strana pouze avizovala možnost návštěvníka zastupitelského úřadu Angoly v Praze, nicméně tato schůzka se neuskutečnila. Z potvrzení o kontaktování Velvyslanectví Angolské republiky v Berlíně ze dne 22. 1. 2018 vydané Správou Uprchlíků zařízení Ministerstva vnitra vyplývá, že pokus o e-mailový i telefonický kontakt sociálních pracovníků zařízení na Velvyslanectví Angolské republiky v Berlíně byl neúspěšný. Ve spise je dále založena zpráva IOM ze dne 23. 11. 2016 o tom, že žalobce opakovaně žádal o asistenci při komunikaci se zastupitelským úřadem Angoly v Berlíně ohledně ověření totožnosti, avšak bez výsledku.

44. Z pohovoru se žalobcem ze dne 28. 3. 2019 kromě okolností pobytu žalobce na území České republiky od r. 1986 a v té době uváděné státní příslušnosti žalobce k Angolské republice, také vyplynulo, že žalobce nemá žádné dokumenty a doklady, v Angole žije jen jeho sestra, přičemž k dotazům pracovníka žalovaného, zda by žalobce mohl poskytnout osobní součinnost v podobě návštěvy zastupitelského úřadu v Berlíně v doprovodu pracovníků žalovaného, odpověděl odmítavě s tím, že v takovém případě – při získání cestovního dokladu mu hrozí vyhoštění z České republiky. Žalobce nehodlá vycestovat do Angoly a Českou republiku považuje za svůj domov, neboť zde má syna a dlouho tu pobýval. Požadoval vydání dokladů od České republiky. S návštěvou zastupitelského úřadu Angoly nesouhlasil.
45. Soud má za to, že pokud Velvyslanectví Angolské republiky v Berlíně jako úřad země původu žalobce na dotazy státních orgánů ČR i mezinárodních organizací (IOM), nereaguje, pak i přestože je to diplomaticky nepříslušné, nelze jen z této dosavadní nečinnosti usuzovat, že žalobce dle právních předpisů státu Angola svou státní příslušnost pozbyl. V této souvislosti z uvedených postupů, ze žádosti žalobce ani z pohovoru s ním a z jeho dosavadních pobytových poměrů nelze dovodit, z jakého důvodu by měl být osobou bez státní příslušnosti. Lze sice přisvědčit žalobci, že v tomto řízení, obdobně jako v řízení o azylu existuje sdílené důkazní břemeno, spočívající v tom, že je nejprve na žadateli, aby osvětlil a doložil skutečnosti z jeho osobního života v zemi původu i v zemi pobytu rozhodné pro účely rozhodnutí o žádosti a že následně je i na správním orgánu, aby v rámci své působnosti pomohl žadateli zajistit skutečnosti potřebné pro rozhodnutí, Toto sdílené důkazní břemeno však nebylo na straně žalobce uneseno tak, aby bylo možné správnímu orgánu vytknout, že na základě zjištěného stavu věci nerozhodl v pochybnostech ve prospěch žalobce. Žalobce neuvedl další skutečnosti, které by napomohly rozhodnutí o jeho žádosti, např. doložení jeho osobního kontaktu se sestrou žijící v Angole za účelem získání potřebných dokumentů či vlastní osobní kontakt na Velvyslanectví Angolské republiky v Berlíně, k čemuž by mohla přispět znalost jeho rodného jazyka a lepší vysvětlení jeho

situace (žalobce se dle záznamů ve spise zatím obracel na tento úřad prostřednictvím IOM, ostatní kontakty byly učiněny ze strany žalovaného či pracovníků zajišťovacího zařízení). Neučinil tak ani za pomoci svého syna, kterého, jak uváděl, má na území České republiky. Zarážející však je, že jeho osobní zájem na určení statusu osoby bez státní příslušnosti byl zcela popřen obsahem výše zmíněného pohovoru s ním, z něhož je patrné, že nemá zájem na opatření dokladů o svém angolském občanství a státní příslušnosti k tomuto státu. Žalobce tedy míru své součinnosti podřídil pro něj zásadnímu zájmu zůstat pobytem v České republice, nikoliv zájmu na prokázání jeho osoby jako osoby bez státní příslušnosti.

46. Ze strany žalovaného byly shromážděny podklady, na základě nichž nelze žalobci přiznat statut osoby bez státní příslušnosti, neboť nebylo průkazně zjištěno, že by státní příslušnost Angoly pozbyl a je tedy třeba následně usilovat o kontakt se zemí původu žalobce a jeho státními orgány. Soud nepřehlédl i námitku žalobce dovolávající se aplikace pravidla „v pochybnostech ve prospěch“ či úsudku o přiměřené pravděpodobnosti, že je osobou bez státní příslušnosti.
47. Soud přisvědčuje žalobci v tom, že pokud by v řízení o určení osobního statusu (občanství, státní příslušnosti), bylo možné přistoupit na úsudek přiměřené pravděpodobnosti, pak v daném případě by přiměřená pravděpodobnost svědčila ve prospěch státní příslušnosti žalobce jako občana Angoly, neboť jím byl a nebylo zjištěno, že by tuto příslušnost pozbyl. Ve vztahu k aplikaci pravidla „v pochybnostech ve prospěch“ i při metodice řízení obdobně užitě jak v řízení o azylu, nelze automaticky toto pravidlo přebírat. Je nezbytné vnímat specifika věcí mezinárodní ochrany. Ostatně to je zřejmé i ze žalobcem uvedených příkladů judikatury Nejvyššího správního soudu, a v intencích toho zvažovat a porovnávat, zda lze v řízení o určení osoby bez státní příslušnosti stejně jako v řízení o azylu automaticky uplatňovat zásadu „v pochybnostech ve prospěch“, případně za jakých předpokladů. Je třeba si uvědomit, že v řízení o azylu je poskytována cizincům ochrana proti pronásledování, zdraví i život ohrožujícímu zacházení či hrozbě jiné vážné újmy z důvodu politických či společenských poměrů, válečného stavu apod. V azylovém řízení se správní orgány opírají nejen o tvrzení žadatelů o jejich osobních poměrech, ale rovněž opatřují důkazy k objasnění poměrů ve státě původu a jejich vlivu na život žadatelů o azyl a poskytují dočasnou ochranu po dobu nebezpečí, které je stíhá, které jim hrozí. V řízení o azylu není rozhodováno o jejich osobním statusu, příslušnosti k určitému státu, zda pozbyli státní občanství a za jakých okolností. Úplná důkazní nouze v řízení o azylu zpravidla nenastává. Správní orgán se při rozhodování o udělení azylu pohybuje mezi tvrzeními žadatelů o azyl a zprávami o např. politické, válečné či jiné život ohrožující situaci žadatelů v zemi jejich původu, k němuž si opatřuje dostupné informace minimálně prostřednictvím svých státních orgánů (Ministerstva zahraničních věcí, zastupitelských úřadů) nebo od zahraničních institucí a zdrojů mapujících poměry ve státě ohrožení. Na základě takových důkazů je správní orgán rozhodující o azylu schopen si učinit představu či úsudek o míře nebezpečí a možnosti ochrany. V rámci opatřených důkazů mohou vznikat pochybnosti o tom, zda zdroj informací správního orgánu je dostatečný, zda nelze spíše zohlednit a považovat za věrohodná tvrzení žadatelů o azyl, pokud nejsou ojedinělá a individuální, cílená jen na soukromé zájmy. Pokud takové pochybnosti vzniknou, lze v zájmu ochrany žadatele uplatnit pravidlo „v pochybnostech pro žadatele.“ S takovými pochybnostmi nelze srovnávat situaci, v níž žadatel o určení statusu osoby bez státní příslušnosti původně prokázal státní příslušnost své země, avšak nyní jen tvrdí, že je nebo se cítí být osobou bez státní příslušnosti, obzvláště, nemá-li k dispozici informace o případném pozbytí svého

Shodu s prvopisem potvrzuje V. B.

státního občanství nebo jakákoliv zjištění a informace jsou, jako je tomu u žalobce, zatím nedostupné a opatřitelné jen s obtížemi. V takové situaci nemůže správní orgán nabýt pochybnosti a k aplikaci pravidla „v pochybnostech pro žadatele“ přistoupit, neboť pochybnosti o tom, zda žadatel je či není osobou se státní příslušností nemůže na základě dosavadních nijakých podkladů a informací, krom tvrzení žadatele, nabýt. To zejména v případě, jaký se vyskytl u žalobce, že jeho tvrzení o tom, že je osobou bez státní příslušnosti se odvíjí pouze od domněnky, že když s ním zastupitelský úřad země jeho původu nejedná, nekontaktuje jej, pak své státní občanství pozbyl. Pozbytí osobního statusu příslušníka určitého státu, určité země nelze dovozovat z domněnek žadatele, z dosavadní nečinnosti zastupitelského orgánu nebo ze ztráty cestovního dokladu. Podle Úmluvy musí být zjištěno, za jakých okolností, z jakých důvodů žadatel není příslušníkem žádného státu, pro danou věc, z jakého důvodu žalobce případně není státním příslušníkem Angolské republiky. Takové zjištění se nerekrutuje ve prospěch žalobce z pochybností správního orgánu, nýbrž z právních předpisů země původu. Samozřejmě nelze vyloučit případ, kdy nelze donekonečna bezvýsledně zjišťovat státní příslušnost cizince a v takovém případě zřejmě bude na místě postavení cizince pro účely jeho dalšího života a ochrany zajistit v řízení o určení osoby bez státní příslušnosti. Za takový případ nelze prozatím považovat případ žalobce vzhledem k jeho původnímu angolskému občanství a vzhledem k tomu, že dle vlastního tvrzení nehodlá přispět k objasnění stavu, o němž nejsou důvodné povinnosti, a to vlastní osobní součinností se správními orgány, bylo-li mu nabídnuto zajištění osobního kontaktu s Velvyslanectvím Angolské republiky v Berlíně za doprovodu pracovníků české cizinecké policie.

48. Odmítavý postoj žalobce k návštěvě zastupitelského úřadu Angoly v Berlíně za asistence pracovníků žalovaného, nadto bez přijatelného vysvětlení, proč se také neobrátil na svou sestru žijící v Angole nesvědčí o vůli žalobce pokusit se získat potřebné podklady pro účely řízení o určení své osoby jako osoby bez státní příslušnosti. K odkazu žalobce na jiný případ uznání cizince za osobu bez státní příslušnosti nelze považovat za relevantní s tím, že by snad šlo o ustálenou správní praxi žalovaného. Z odkazu žalobce na případ cizince ze země původního Sovětského svazu vyplývá, že posuzovány byly zcela jiné, individuální poměry, zřejmě vycházející ze změn státoprávního uspořádání, nicméně žalobce neuvedl konkrétní okolnosti tohoto případu, které by byly srovnatelné s případem žalobce a které by byly ustáleným a použitelným návodem pro další správní praxi žalovaného při určování statusu osoby bez státní příslušnosti.
49. Na základě shora uvedeného Městský soud v Praze neshledal, že by žalovaný porušil ustanovení správního řádu a že by neunesl svůj díl věcného břemene, když žalobce poučil o možnostech součinnosti při objasnění jeho osobního stavu, přičemž v rámci sdílené odpovědnosti za zjištění stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, žalobce svůj díl povinnosti v úplnosti neunesl.
50. Na základě uvedeného Městský soud v Praze shledal, že žalovaný neporušil zásady správního řízení a ustanovení správního řádu namítané žalobcem a rozhodl na základě dostatečných podkladů.
51. Ze shora uvedených důvodů Městský soud v Praze podle § 78 odst. 7 podanou žalobu jako nedůvodnou zamítl.

Shodu s prvopisem potvrzuje V. B.

52. Výrok o nákladech řízení je dán ust. § 60 odst. 1 s.ř.s. Žalobce neměl ve věci úspěch, přičemž byl ze zákona osvobozen od placení soudního poplatku, ve věci vedené před Městským soudem v Praze byl zastoupen Organizací pro pomoc uprchlíkům. Žalovanému v řízení před soudem náklady nad rámec jeho běžné činnosti nevznikly.
53. Náklady řízení opatrovníka ustanoveného Nejvyšším správním soudem pro účely řízení o kasační stížnosti před Nejvyšším správním soudem byly vypořádány v rozsudku Nejvyššího správního soudu.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie. Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách www.nssoud.cz.

Praha 28. července 2023

JUDr. Naděžda Řeháková v. r.
předsedkyně senátu